

1 PLANET
4 ALL

ESTONIA
DEVELOPMENT COOPERATION

Kliimaõigus: miks meil tuleb näha kliimamuutuse seost inimõigustega?

Triin Jäädmaa
6. juuni 2022

Õigus

- Õigus on loodud selleks, et ühiskondlikest kokkulepetest peetaks kinni ning et riigis püsiks rahu ja turvalisus. Õigus on sotsiaalse kontrolli vahend, mis seab inimühiskonna liikmetele riigi poolt kindlad raamid, kontrollib inimeste absoluutset vabadust ja annab inimestele vajaliku riigi abi.
- Õigus toimib sotsiaalses keskkonnas, arenedes ja muutudes, kohanedes ühiskonnaoludega nii, et õiguslik lahendus oleks alati õiglane.
- Õigusnorm kehtestab selle mõju alla sattuja käitumisele teatud mõistlikud raamid sellega, et määratleb isiku õigused ja kohustused. Kui kohustusi ei täideta või neid rikutakse, kohaldatakse rikkujatele sundi või sanktsioone. Nii tagab riik õigusnormis sisalduva kokkuleppe täitmise.
- Õigusnormide loojaks on riigikogu, valitsus või minister.
- Riik peab õiguse täitmise tagama, vajadusel riigi sunniga. Kui õigusnorm pole tagatud riigi sunniga, siis ei ole tegemist mitte õigusnormiga, vaid näiteks moraalinormiga.
- <https://www.eesti.ee/et/oigusabi/oigussuesteem/mis-ja-milleks-on-oigus>

Kohus

- Kohtuvõim on teistest võimudest ja nende mõjusfäärist eraldatud. Õigust mõistab ainult kohus, see tähendab, et lõppastmes otsustab vaidlusküsimuse kohus.
- Eesti kohtusüsteem on kolmeastmeline:
 - esimese astme kohtud – neli maakohut ja kaks halduskohut,
 - teise astme ehk apellatsioonikohtud – kaks ringkonnakohtut ja
 - kõrgema astme ehk kassatsioonikohtus ja põhiseaduslikkuse järelevalve kohtus – riigikohtus

Inimõigused

- Inimõigused on õiguslikud normid või standardid, mis reguleerivad inimeste käitumist ning kaitsevad nende elu ja väärikust nii individuaalsel kui kollektiivsel tasandil, sh inimese ja riigi (avaliku võimu) vahelisi suhteid. Sageli kasutakse inimõiguste termini kõrval ka põhiõiguste terminit, mis aga oma sisult ongi inimõigused.
- Inimõigused on **universaalsed ja võõrandamatud**.
- Inimõiguste järgimisel sisaldub ka kohustus austada teiste isikute ja isikute rühmade inimõigusi.
- **Inimõigused arenevad samuti pidevalt**, nagu ühiskonnad ja riigidki, seega tuleb ka inimõigusi käsitleda kooskõlas arengutega maailmas.
- [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) II peatükk sätestab põhiõigused, vabadused ja kohustused
- Kõik rahvusvaheliselt kaitstavad inimõigused nagu põhiõigusedki kujutavad endast piirangut seadusandjale ja laiemalt avaliku võimu kandjatele, välistades teatud sisuga seadusi.
- [Euroopa inimõiguste konventsioon](#), Euroopa Inimõiguste kohus

Õigushierarhia

- 1) põhiseadus
- 2) välislepingud/konventsioonid
- 3) seadus
- 4) määrus

Kliimamuutused
– suur väljakutse
juristidele ja
traditsioonilisele
õiguskäsitlusele

- Euroopa Inimõiguste Kohtu esimees Robert Spano (2020):
 - *“...we are present in a transformative moment in human history, a moment of planetary impact and importance. No one can legitimately call into question that we are facing a dire emergency that requires concerted action by all of humanity. For its part, the European Court of Human Rights will play its role within the boundaries of its competences as a court of law forever mindful that Convention **guarantees must be effective and real, not illusory.**”*
- Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunik Tim Eicke (2021):
 - *“There can no longer be any doubt about the scale of the [climate]problem and the science behind it; the real challenge is what concrete steps are we, individually and collectively, willing and able to take in order to reach that “new stable state”.”* - https://rm.coe.int/human-rights-and-climate-change-judge-eicke-speech/1680a195d4#_ftn69

Kliimamuutuste mõjud inimeste eludele

- 28. veebruaril avaldas valitsustevaheline kliimamuutuste nõukogu ehk IPCC värske [aruande „Kliimamuutused 2022: mõjud, kohanemine ja haavatavus”](#). Raportis on kokku võetud 270 teadlase 34 000 teadusartiklit. Värske raport kinnitab, et kõik eluvormid maal on juba mõjutatud enneolematutest muutustest meie kliimasüsteemis. Umbes 3.3 miljardit inimest – s.o ligi pool maailma elanikkonnast – elab piirkondades, mis on klassifitseeritud kliimamuutuste suhtes „väga haavatavateks“.
 - ÜRO peasekretär António Guterrese sõnul on IPCC viimane aruanne „[i]nimkannatuste atlas ja hukkamõistev süüdistus ebaõnnestunud kliimajuhtimise eest.,”
- [IPCC 2021. a raportis](#) on toonitatud: iga lisanduv tonn kasvuhoonegaase loeb ning iga murdosa kraadist, mille võrra suudetakse atmosfääri soojenemist ära hoida on oluline, et vältida murdepunktideni jõudmist. (lk 38)

Kliimamuutuste mõju meie inimõigustele

- Õigus elule
- Õigus tervise kaitsele
- Õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu, kodu kaitsele
- Õigus inimväarikusele
- Diskrimineerimiskeeld, põlvkondadevaheline võrdne kohtlemine
- *Õigus puhtale keskkonnale*

Miks inimõiguste ja kliimamuutuste vahelise seose nägemine on oluline?

- Inimõigused kõnetavad; moraalne argument on tugev
- Inimõigused saavad kaasa tuua transformatiivset muutust ühiskonnas
- Seab seadusandjale raamid
- Kliimakaebused

...

